

Rapport 2004:57

Arkeologisk förundersökning

Boplatzlämningar vid kriminalvårdsanstalten

kv Östanå 6
Skänninge stad
Mjölby kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt
Kjell Svarvar

Boplatslämningar vid kriminalvårdsanstalten

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Topografisk och historisk områdesbeskrivning	4
Tidigare antikvariska åtgärder inom anstaltsområdet	5
Syfte	6
Metod och dokumentation	6
Resultat och tolkning	6
Referenser	12
Tekniska uppgifter	13

Ö S T E R G Ö T L A N D S   L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

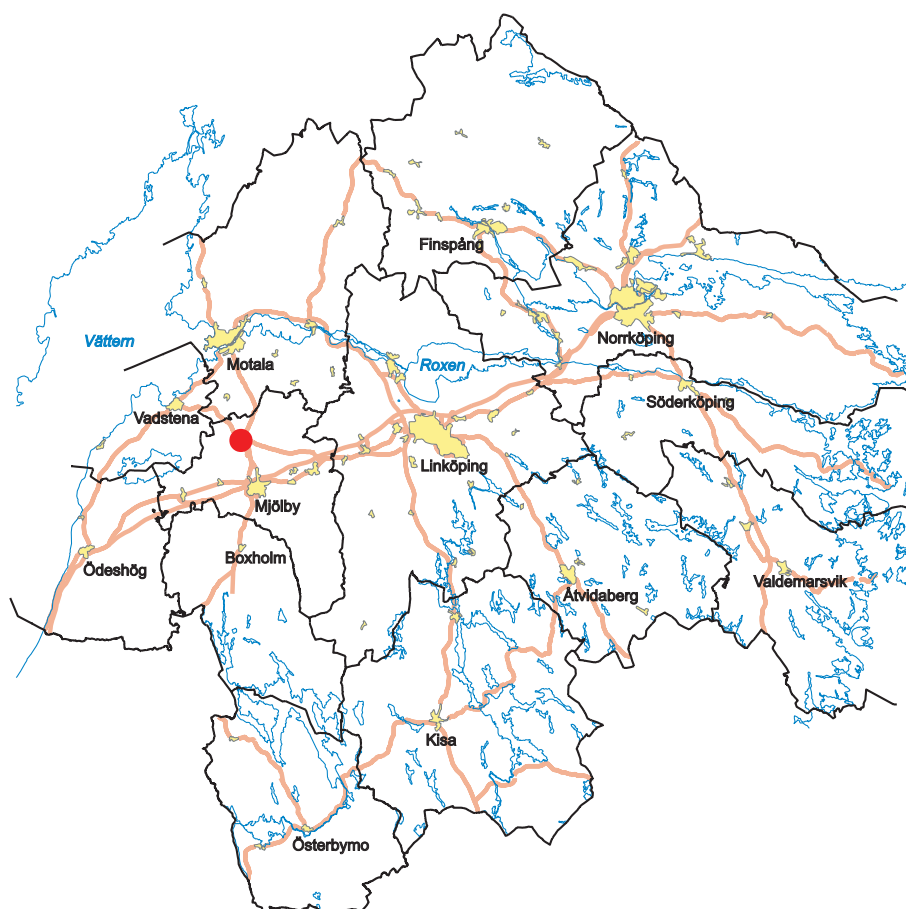
Sammanfattning

Med anledning av vidare planerad nybyggnation inom kriminalvårdsanstalten i Skänninge genomfördes under sommaren 2004 en arkeologisk förundersökning. Denna omfattade de ytor där fyra nya byggnader med dubbla rastgårdar ska uppföras samt området för en utbyggnad av parkeringsplatsen i anslutning till anstalten. Tidigare har en arkeologisk utredning, en arkeologisk förundersökning samt en arkeologisk för- och slutundersökning ägt rum inom anstaltsområdet.

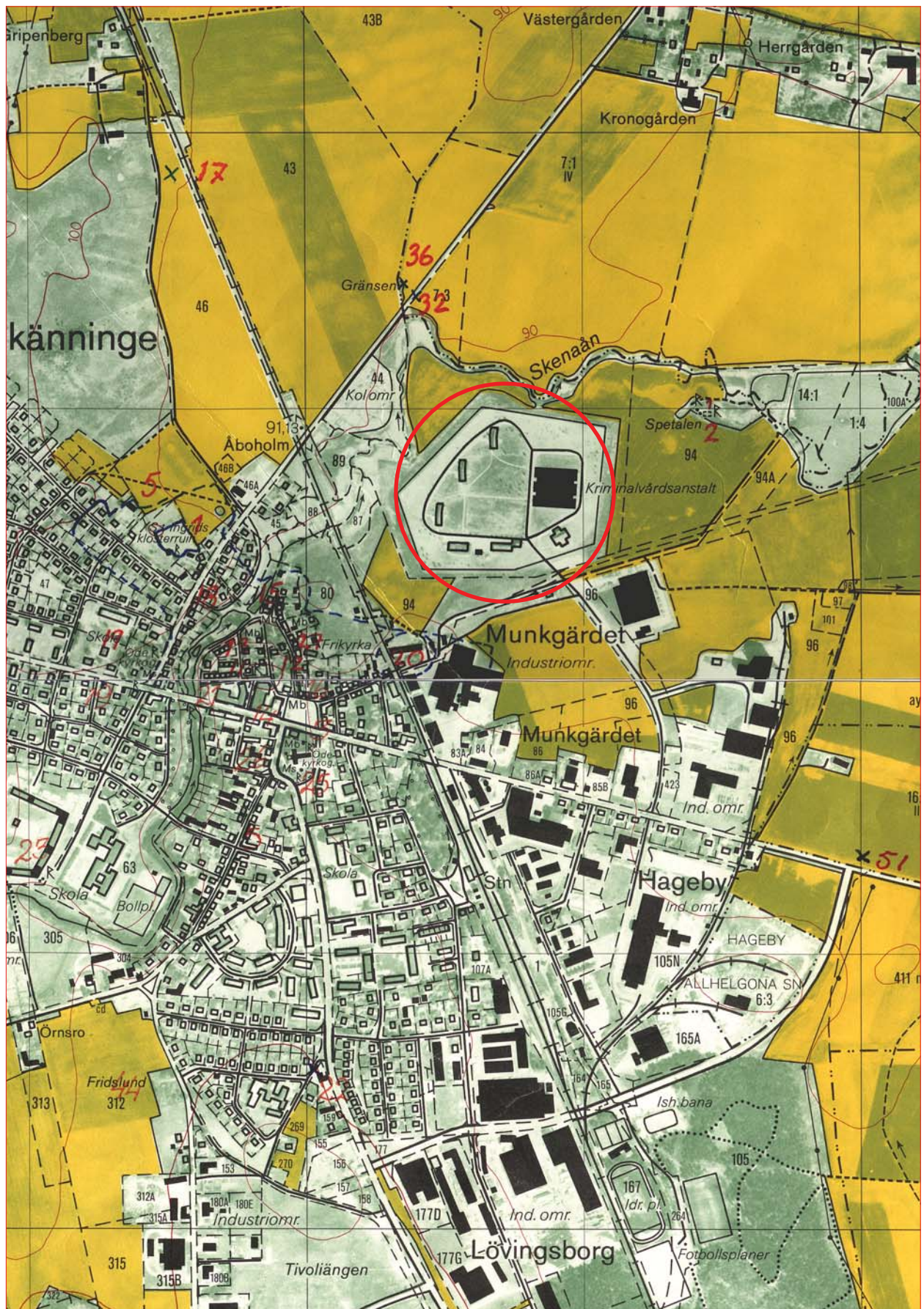
Vid förundersökningen öppnades sammanlagt 32 schakt på de för exploateringen berörda ytorna. I elva av dessa framkom anläggningar i form av stolp- och störhål, en härd, årderspår samt ett kompakt kulturlager utan daterande fynd. De arkeologiska lämningarna som påträffades fördelade sig på fyra olika områden vid kriminalvårdsanstalten. Dessa områden berör den planerade utbyggnaden av parkeringsplatsen, byggandet av de norra rastgårdarna vid hus 23 och 25 samt byggandet av hus 26 med rastgårdar. Den aktuella förundersökningen gav en liknande fornlämningsbild som tidigare undersökningar inom anstaltsområdet med odlingspår och boplatslämningar.

Ann-Charlott Feldt
antikvarie

Kjell Svarvar
amanuens

Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 085 41 och 085 51 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Under tiden 2004-06-15--29 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning vid kriminalvårdsanstalten i Skänninge. Anstalten är belägen inom fastigheten Östanå 6. Förundersökningen föranleddes av vidare om- och tillbyggnader vid anstalten och har föregåtts av arkeologisk utredning etapp 1 och 2 (Feldt 2002a), arkeologisk förundersökning (Feldt & Lundberg 2003) och arkeologisk för- och slutundersökning (Feldt i manus a).

Den nu utförda förundersökningen omfattade de planerade nybyggnadsarbetena för fyra nya byggnader med dubbla rastgårdar (hus 23-26) och tillfartsvägar inom anstaltsområdet samt en utbyggnad av parkeringen i anslutning till anstalten.

Arbetet utfördes enligt beslut av Länsstyrelsen i Östergötlands län, dnr: 431-7030-04. Uppdragsgivare var Specialfastigheter Sverige AB, som svarar för de arkeologiska kostnaderna. Fältarbetet utfördes av Ann-Charlott Feldt och Kjell Svarvar och metalldekteringen av Olle Hörfors, Östergötlands länsmuseum samt Magnus Lanshed, Lanshed Gräventreprenad.

Topografisk och historisk områdesbeskrivning

Skänninge är beläget centralt i ett öppet jordbrukslandskap. Staden växer under tidig medeltid fram vid ett vägmöte och vadställe och är en av Östergötlands äldsta städer som omnämns första gången 1178 och som når sin höjdpunkt under senare delen av 1200-talet och på 1300-talet. Genom staden rinner Skenaån som längre österut flyter samman med den söderifrån kommande Svartån.

Förekomsten av två tidiga kyrkor, S:t Martin och Allhelgona, som genom runristade gravmonument kunnat dateras till 1000-1100-tal och ett stort antal runstenar i närområdet, pekar på att orten tidigt varit betydande. Vid undersökningar inom stadsområdet har vid flera tillfällen förhistoriska lämningar påträffats (Feldt 2002b, Feldt i manus b, Feldt & Skoglund 1994). Detta antyder en kontinuitet på platsen tillbaka till järnåldern.

Det aktuella utredningsområdet är beläget strax utanför Skänninges medeltida stadsområde, RAÄ 5. Söder om kriminalvårdsanstalten har det medeltida dominikankonventet, S:t Olofs kloster (RAÄ 20), varit beläget. Dess fullständiga utbredning är inte känd. Det omnämns första gången år 1237. Efter reformationen gav Gustav Vasa order att bryta tegel ur konventbyggnaderna. Undersökningar i området har visat att konventbyggnaderna legat i det nuvarande

kvarteret Mungärdet och dess ekonomibyggnader var placerade i kvarteret Radiatorn.

Väster om järnvägen, som passerar på kriminalvårdsanstaltens västra sida, har medeltida tegel och murrester påträffats på en höjd i Dyhagen. Hasselmo (1984) har tolkat detta som lämningar efter ett medeltida tegelbruk. Lovén (1996) tolkar samma lämningar som spåren efter linköpingsbiskopens gård i Skänninge. Denna finns omnämnd år 1414 som "Biskopsholman i Skeninge".

Stadens utbredning under medeltiden är oklar. Vid undersökningar i Linköpingsgatan har omfattande kulturlager påträffats strax intill järnvägen (Feldt 2001a). Även väster om Skenaån har de senaste årens undersökningar, bl a för VA och fjärrvärme i Motlagatan (Feldt 2001b, Björkhager & Feldt arbetsmaterial), visat på medeltida lämningar utanför vad som tidigare bedömts som det medeltida stadsområdet. Att medeltida lämningar kopplade till staden förekommer utanför den mer reguljära stadsbebyggelsen är inget okänt fenomen utan detta har uppmärksamats i projektet "Den medeltida stadens utkanter" som bedrivs på Östergötlands länsmuseum (Björkhager m fl 2004).

Nordöst om det aktuella området finns lämningarna efter den medeltida stadens hospital (RAÄ 2) som kan dateras till tidigt 1200-tal. Den äldsta dateringen är ett brev från 1280 (DS 4990) där Magnus Birgersson bekräftar det som stadgats av hans farfar Magnus Minnesköld, farbrodern biskop Karl och fadern Birger Jarl. Eftersom Magnus Minnesköld sannolikt stupade i slaget vid Lena år 1208 får man anta att det redan då fanns ett hospital i Skänninge. Undersökningar har genomförts inom hospitalsområdet och bl a resulterat i fynd av grundmurar och en stensatt brunn (Gilstring muntligt, Hasselmo 1984).

Vid utredningar längs järnvägen, för Banverkets planerade dubbelspår, påträffades tidigare okända lämningar i kriminalvårdsanstaltens närområde (Carlsson m fl 2000). Närmast Skenaån fanns svämlager i sökschakten som visar att ån tidvis svämmat över. Längst i norr framträdde ett område med avfall från benhantverk. Detta daterades till perioden medeltid - 1600-tal. I sankare partier söder därom fanns rester av spänger och träbroläggningar. Lämningar efter träbroläggningar har även tidigare påträffats i området i samband med undersökningar 1944 (aa).

I samband med undersökningarna för dubbelspåret direkt norr om konventområdet påträffades lämningar efter verkstadsaktiviteter (aa). Ett kraftigt ask- och sotlager har daterats till 1190-1290 e Kr. Där påträffades även bronsslagger och lämningar som tolkades som rester efter ugnsväggar. Längre söderut påträff-

fades murar, stenläggningar, tegelgolv och rasmassor som sammantaget kan kopplas till det medeltida dominikankonventet.

Även i direkt anslutning till anstaltens nordöstra del har under mark dolda fornlämningar påträffats under senare tid. Detta skedde i samband med en arkeologisk utredning, etapp 2, inför planerat dubbelspår Godegård – Mjölby (Stålbom & Nielsen 1997). Anstaltens nordöstra område utgör krönet på en plåtå ovanför Skenaåns försänkning. Vid utredningen grävdes ett antal schakt strax utanför stakethörnet där en mindre utlöpare av plåtå sträcker sig, varvid 15 gravar och ett äldre odlingslager kunde konstateras. Gravarna dateras till äldre järnålder. Fornlämningen kunde avgränsas åt väster och öster men inte mot kriminalvårdsanstaltens område.

Vid en förundersökning i samband med schaktning för VA strax söder om kriminalvårdsanstalten påträffades en träskodd avfallsgrop som daterades till efterreformatorisk tid (Feldt 2001c). Gropen innehöll tegel och djurben.

Tidigare antikvariska åtgärder inom anstaltsområdet

Anstaltsområdet i Skänninge har varit objekt för en rad arkeologiska uppdrag. Hösten 2002 skedde en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 (Feldt 2002a) och under våren 2003 förundersöktes delar av de berörda områdena (Feldt & Lundberg 2003). Ytterligare en förundersökning vidtogs sommaren 2003 och under hösten samma år gjordes en slutundersökning (Feldt i manus a).

Den arkeologiska utredningen föranleddes av en planerad förstärkning av in- och utbrytningskyddet vid kriminalvårdsanstalten. Utredningen resulterade i att fyra olika fornlämningsområden med en delvis varierad karaktär kunde urskiljas. I 14 av de 68 sökschakten påträffades anläggningar som bedömdes vara fast fornlämning och i ytterligare 18 schakt framkom anläggningar av obestämbart karaktär som bedömdes kunna utgöra spår av fornlämningar. Sammanlagt påträffades 27 anläggningar. Dessa utgjordes av härdar, stolphål, årderspår och nedgrävningar (Feldt 2002a).

Med anledning av planerad nybyggnation av två hus med rastgårdar och en väg inom kriminalvårdsanstalten genomfördes under våren 2003 en arkeologisk förundersökning. Den berörde två av de fyra fornlämningsområden som urskilts vid utredningen och sammanlagt öppnades 12 schakt. Enstaka stөр- och stolphål, plog- och årderspår samt två vägsträckningar påträffades. Någon slutundersökning av de aktuella

områdena krävdes inte eftersom lämningarna bedömdes sakna tillräcklig vetenskaplig potential (Feldt och Lundberg 2003).

Än mer omfattande nybyggnation inom anstaltsområdet med bl a en ny staketsträckning med tillhörande väg och ingångssluss samt nybyggnation av hus och rastgårdar föranleddes ytterligare en arkeologisk förundersökning under sommaren 2003. Sammanlagt grävdes 51 schakt och fem områden med fornlämningar, benämnda A-E, kunde urskiljas. Dessa bestod av ett verkstadsområde med betydande spår av bronsgjuteri, områden med boplatslämningar i form av stolphål, rännen och gropar samt områden med odlingslämningar. Utöver detta framkom större gropar som preliminärt tolkades som rester av grop-hus. ¹⁴C-analyser pekade på att området nyttjats från tidigneolitikum fram till högmedeltid.

En av härdarna i verkstadsområdet undersöktes delvis och i fyllningen framkom rikligt med gjutformsfragment, degelfragment och metallskrot. Anläggningen ¹⁴C-daterades till senare delen av 900-talet e Kr och i området påträffades även keramik av yngre järnålderskaraktär. I området framkom även en hel del stolp- och stөрhål, preliminärt tolkade som spår efter enklare verkstadsskjul. Bland fynden från förundersökningen märks bl a gjuteriavfall i form av deglar, gjutformsfragment, slagg, smältor och gjuttappar.

Slutundersökningen hösten 2003 genomfördes inom alla de fem områden som identifierats under den föregående förundersökningen. Områdena A och B slogs nu ihop till ett enda, benämnt område A. Sammanlagt kom ca 4500 m² att undersökas (Feldt i manus a).

Ett omfattande fyndmaterial kunde tas till vara genom att åkerjorden omkring verkstadsområdet avsåktes med metalldetektor. Härigenom påträffades mynt från perioden vikingatid - 1800-tal, söljor, ströningar, berlocker, beslag samt gjuteriavfall. Vissa av dessa metallfynd kan för övrigt jämföras med fyndmaterial från undersökningar av 1100-talslämningar i London. Bland annat framkom en lövformad berlock som är en exakt kopia av en samling berlocker funna i London (Egan & Pritchard 1991).

Sammanlagt kom fyra smältgropar, två avfallsgropar och flera stolp- och stөрhål att undersökas vid verkstadsområdet. Förutom bronsgjuteriverksamhet verkar även smide ha förekommit på platsen i och med fynd av glödskal i en av smältgroparna.

På samtliga undersökningsytor återfanns boplatslämningar i form av stolp- och stөрhål, enstaka härdar och gropar. En mycket liten del av de omkring 300 stolphålen hade stenskonning. Samtliga undersökningsytor innehöll också omfattande och välbevarade

odlingslämningar i form av årderspår. Till dessa kunde tunna lager av äldre odlingsjord kopplas. Ett område med störhål, placerade i flera rader, tolkades som lämningarna efter en humlegård. Andra stråk av störhål har tolkats som rester efter gärdesgårdar.

En av de större mörkfärgningar som preliminärt under förundersökningen tolkades som rester efter ett grophus konstaterades efter undersökning vara en enklare form av brunn. Till denna verkar en överbyggnad och vattenränna ha varit knuten. En del skärvor av Östersjökeramik daterar preliminärt lämningen till perioden sen vikingatid - tidig medeltid. I både smältgropar och avfallsgropar vid det närliggande gjuteriet påträffades också Östersjökeramik.

Efter avslutad slutundersökning tilldelades de undersökta områdena och lämningarna fornlämningsnummer 28-35 av fornminnesregistret vid RAÄ, där bronsgjuteriet registrerades som RAÄ 35 och den omgivande boplatssytan RAÄ 33. Slutundersökningens område C, innehållande bl a brunnen, är registrerat som RAÄ 32 medan område D är tilldelat RAÄ 31. Område E slutligen, innehållande bl a humlegården, är registrerat som RAÄ 34.

Syfte

De lämningar som hittills undersökts inom kriminalvårdsanstaltens område visar på områdets höga arkeologiska potential. Fornlämningarna har kastat ett nytt ljus över Skänninges förhistoria och äldsta historia. När lämningarna sätts i relation till de spridda förhistoriska och tidigmedeltida lämningar som framkommit inom det medeltida stadsområdet och i det övriga närområdet, framträder en helt ny bild av Skänninge under vikingatid och tidig medeltid (Feldt 2004).

Förundersökningen syftar till att ge svar på frågan om fornlämningarnas utbredning, karaktär och ålder och därmed också söka klarlägga deras vetenskapliga potential. Resultatet ligger till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet. Följande mer specifika punkter valdes att särskilt beaktas vid genomförandet av förundersökningen:

- Undersöka om det går att avgränsa boplatssområdet (RAÄ 33) åt söder, norr och öster.
- Undersöka om det går att avgränsa boplatssområdet (RAÄ 31) åt söder.
- Undersöka om det går att avgränsa boplatssområdet (RAÄ 34) åt söder och väster.
- Undersöka om det går att avgränsa det område som brukats av gjuteriet (RAÄ 35).
- Undersöka om det finns anläggningar som kan kopplas till smidesverksamhet i området. Detta är något som fyndmaterialet från slutundersökningen 2003 tyder på.

- Fastställa relationen mellan bronsgjuteriet (RAÄ 35) och de anläggningar, kulturlager och agrara lämningar som påträffades vid den samtida brunnen (RAÄ 32) söder om kriminalvårdsanstalten.
- Undersöka om den äldre vägsträckningen som identifierades på de historiska kartorna kan återfinnas och dateras.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen innebar att schakt öppnades på utvalda platser inom exploateringsområdet. Schakten grävdes skiktvis med maskiner till dess att fast fornlämning eller naturlig undergrund framkom. Därefter undersöktes de påträffade lämningarna. Schakten och de framkomna lämningarna dokumenterades på en digital översiktsplan och ett urval av anläggningarna undersöktes och dokumenterades även i profil.

I samband med schaktning i området närmast det undersökta gjuteriet skedde en skiktvis avsökning av åkerjorden med metalldetektor. Sammanlagt togs nio föremål tillvara och förvaras i avvaktan på slutgiltig fyndfördelning på Östergötlands länsmuseum under accessionsnummer ÖLM C4198. Tre prover för ¹⁴C-analys togs i anläggningar och lager. Resultatet föreligger från två av proverna. Dessa har analyserats av Ångströmlaboratoriet i Uppsala, Ua-23025 och 23026.

Totalt grävdes 32 schakt vars längd varierade mellan 5,2 och 36,3 meter. Schaktbredden var 1,5-4,2 m och djupet 0,2-0,9 m. Den totala schaktlängden uppgick till ca 430 löpmeter.

Resultat och tolkning

I elva av de 32 öppnade schakten påträffades anläggningar, årderspår eller kulturlager som bedömdes vara fast fornlämning. I nio av schakten befanns den ursprungliga lagerföljden vara omörd och störd av sentida byggnadsarbeten vilket gjorde det omöjligt att avgöra om fast fornlämning funnits på platsen. De resterande tolv schakten uppvisade inga spår av fast fornlämning utan innehöll endast fyllnadsmassor, matjord och orörd sand.

Fast fornlämning påträffades inom fyra olika områden. Dessa områden utgörs av den planerade utvidgade parkeringsplatsen, de norra rastgårdarna vid hus 23 och 25 samt hus 26 med dess norra rastgård.

Den planerade utvidgningen av parkeringsplatsen kommer att ske direkt söder om fornlämningsområdet RAÄ 31. Där påträffades och undersöktes boplatslämningar i form av stolp- och störhål, hårdbottnar, gropar och odlingspår i form av årderspår under den arkeologiska för- och slutundersökningen 2003.

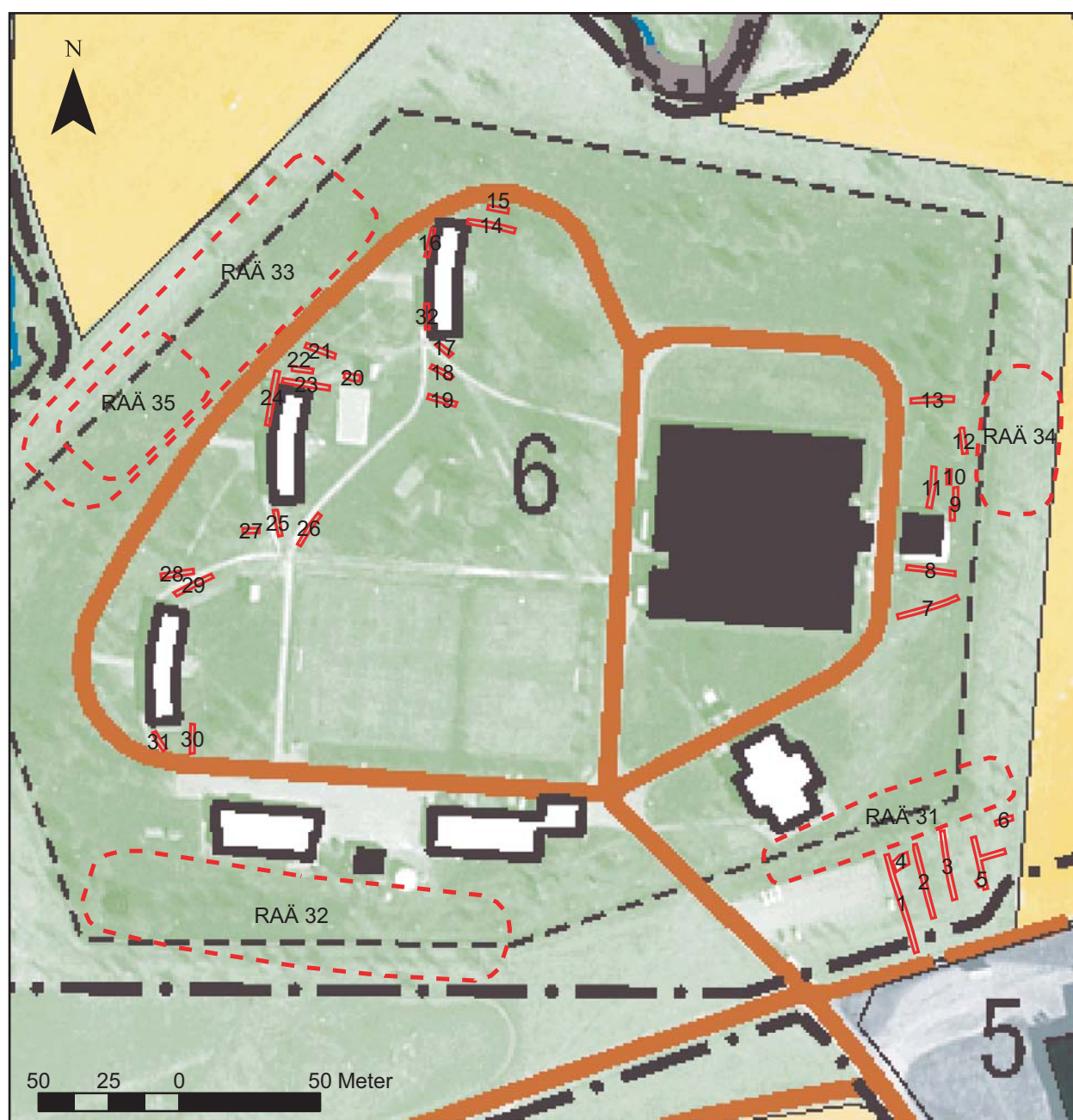
En härdbotten från 2003 års undersökning av RAÄ 31 har ^{14}C -daterats 2390 ± 40 BP, d v s övergången mellan brons- och järnålder. Årderpar i området daterades vid samma tillfälle till 1200-, 1300- och 1400-talen. Vid 2003 års förundersökning erhöles dateringar till tidigneolitikum och bronsålder i samma område (Feldt i manus a).

I området togs sammanlagt sex schakt upp. Av dessa löpte huvuddelen i NNV-SSO riktning med en sammanlagd längd av ca 128 löpmeter. Schaktbredden var 1,6-4,2 m och djupet varierade mellan 0,3-0,65 m. Schakt 1, längst västerut, togs upp på en sträcka av 36,3 m och angränsade direkt till den idag befintliga

parkeringsplatsen. Anläggningsnivån nåddes på ett djup av 0,6 m i den norra delen av schaktet och 0,3 m i den södra. Ett stolphål och sex störhål samt omfattande årderpar påträffades i schaktets norra halva. I söder framkom en sentida vägbank.

Schakt 2, 27 m långt och 0,4 m djupt, innehöll två stolphål, två störhål samt årderpar. Det ena stolphålet var stenskott men undersöktes inte i sin helhet då anläggningen fortsatte in i den östra schaktväggen. Keramik av BII:4 typ påträffades vid schaktning.

Schakt 3 togs upp på en sträcka av 24,7 m där anläggningarna låg på 0,35 meters djup i norr och 0,5 meters djup i söder. Sammanlagt 13 anläggningar,

Figur 3. Karta över förundersökningsschakten och de registrerade fornlämningsområdena vid kriminalvårdsanstalten i Skänninge.

varav en bedömdes vara ett stolphål resten störhål, påträffades. Även här dominerade spåren av odling i form av årderspår.

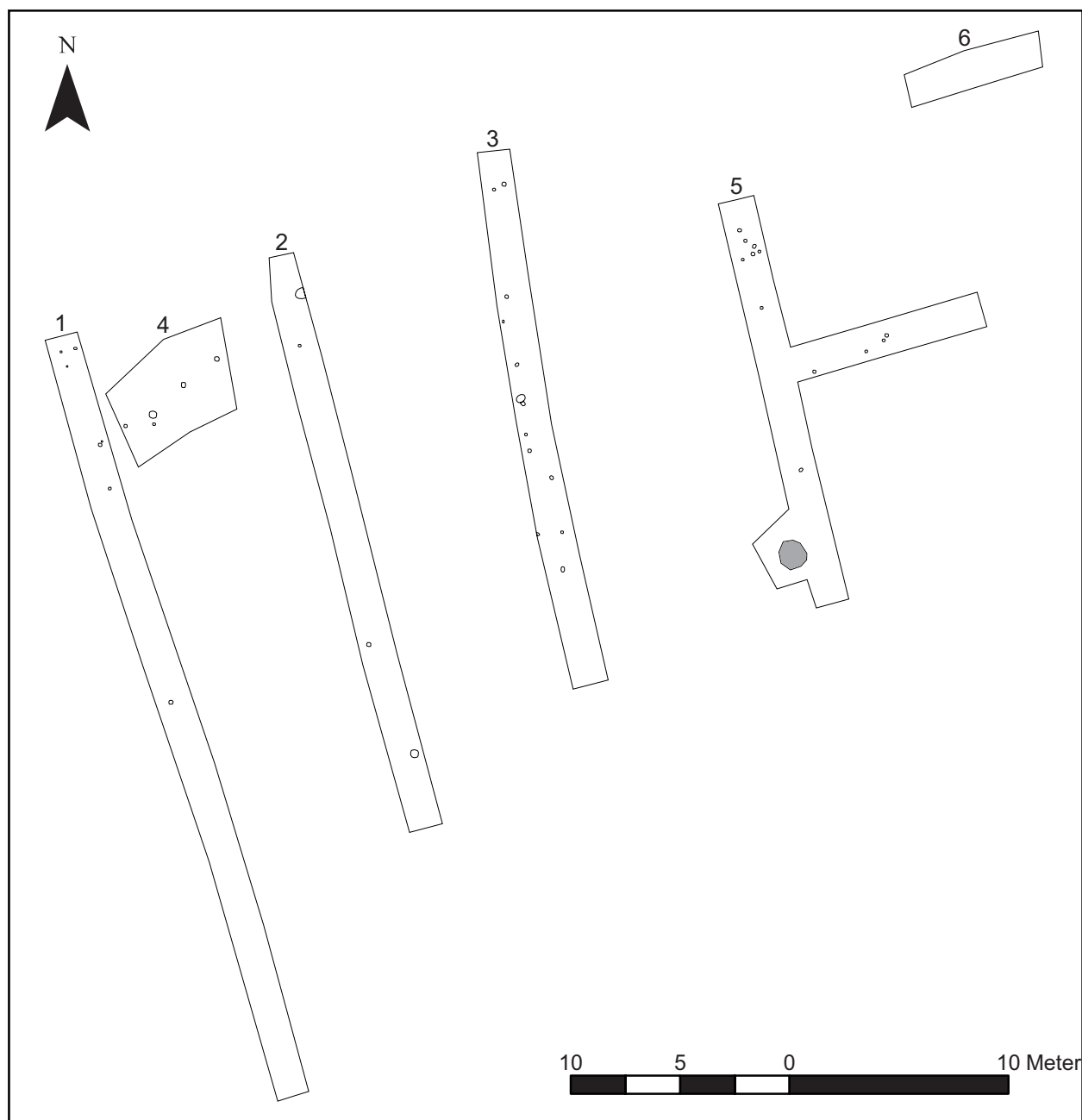
Schakt 4 togs upp på en sträcka av 6,2 m och djup av 0,5-0,65 m mellan schakt 1 och 2, för att bättre kunna fastställa de där framkomna lämningarnas kontext. I schaktet påträffades förutom årderspår även tre stolphål och två störhål.

I schakt 5, sammanlagt 28 m långt och 0,4 m djupt, framkom 13 anläggningar fördelat på en härd och tolv störhål. Även här framkom årderspår över hela ytan. Härden (A16114) var 1,45x1,25 m (NV-SO) och avtecknades i plan som en mörkfärgning bestående

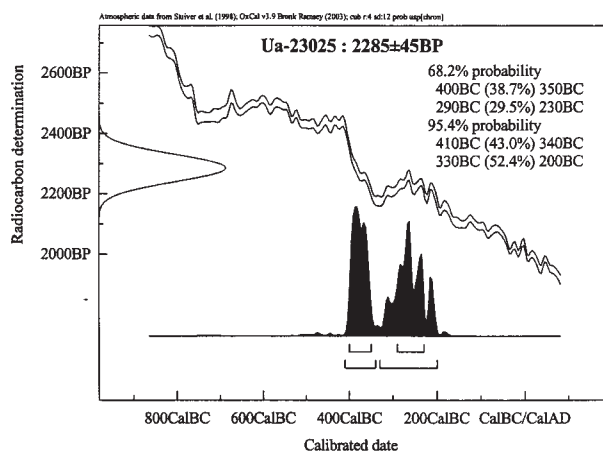
av svart sotig sand och skärvig sten. Kol från anläggningen samlades in för ^{14}C -analys. Härden har daterats till 2285 ± 45 BP vilket innebär 400-230 f Kr vid 1 sigma, d v s äldre järnålder.

Schakt 6 längst i nordost, 6,4 m långt och 0,5 m djupt, saknade helt spår av anläggningar. Detta ansluter väl till den bild av fornlämningsområdets begränsning åt öster som framträdde vid tidigare genomförd för- och slutundersökning. I samtliga schakt bestod den naturliga undergrunden av gul/beige sand.

Vid platsen för det planerade hus 26 togs sammanlagt sju schakt upp. Området ligger direkt väster om slutundersökningens område E där bl a årderspår och

Figur 4. Plan över förundersökningsområdet vid den planerade utvidgningen av parkeringsplatsen med schakt och anläggningar.

Figur 5. Den kalibrerade ^{14}C -dateringen av härden i schakt 5.

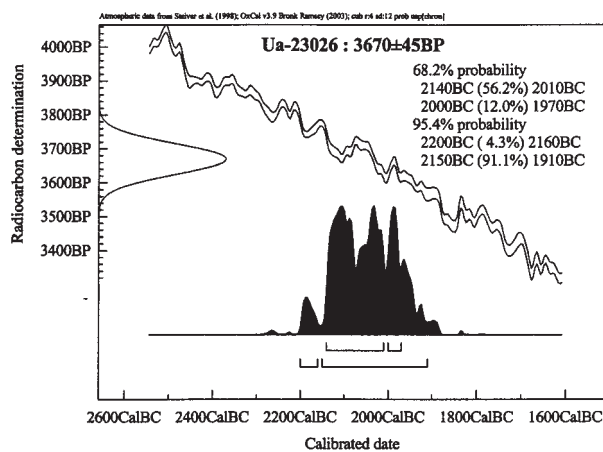
en möjlig humlegård undersöktes. ^{14}C -dateringar från det tillfället antyder att odling skedde på platsen under äldre järnålder (Feldt i manus a). Längst söderut, i schakt 7 och 8, framkom delar av den naturliga moränrygg som verkar sträcka sig över anstaltsområdet i NO-SV riktning. Denna påträffades även vid för- och slutundersökningen 2003.

I två schakt framkom lämningar av arkeologiskt intresse. Schakt 12 togs upp på en sträcka av 9,1 m och anläggningsnivån nåddes på ett djup av 0,5 m i den norra delen och 0,4 m i söder. Här påträffades ett stolphål och två störhål och anläggningarna avtecknade sig tydligt mot den underliggande sanden.

Schakt 13 placerades ca 10 m norr om schakt 12 och fick en längd av 15,2 m. Här framkom ett sotigt och fyndtomt lager och schaktdjupet kom att stanna vid 0,9 m i öster och 0,8 m i väster. Lagret, ca 0,1 m tjockt, bestod av kompakt mörkbrun sotig sand med spridda koncentrationer av kol och sot. En ^{14}C -analys av kol från lagret gav en datering till 3670±45 BP vilket innebär en kalibrerad datering till 2140-1940 f Kr vid 1 sigma, dvs senneolitikum. I samband med den förundersökning som utfördes inför 2003 års undersökning daterades ett liknande lager inne på anstaltsområdet till ungefär samma tid.

I anslutning till de tre befintliga bostadspaviljongerna på anstaltsområdet, som i och med detta exploateringsföretag skall rivas, öppnades sammanlagt 19 schakt. Dessa skulle täcka in de planerade nybyggnationerna av hus 23-25 inklusive sex anslutande rastgårdar.

Eftersom personal och interner nyttjade delar av paviljongerna och det omkringliggande området under förundersökningsarbetet, fylldes en del schakt igen direkt efter det att de öppnats på grund av olycksrisken. I många av dessa schakt påträffades

Figur 6. Den kalibrerade ^{14}C -dateringen av lagret i schakt 13.

byggnadsmaterial och fyllnadslager som torde härstamma från byggandet av de gamla paviljongerna. I de övriga igenfyllda schakten nåddes den naturliga undergrunden, bestående av gul/beige sand, på ett djup av 0,2-0,5 m.

Omkring det planerade hus 24 inklusive rastgårdar öppnades åtta schakt (20-27). I de allra flesta av dessa befanns den ursprungliga lagerföljden vara omrörd och området dominerades av fyllnadslager och byggnadsmaterial. Inga anläggningar eller kulturlager kunde heller iaktas. Närheten till bronsgjuteriet RAÄ 35 medförde att samtliga schakt i området skiktvis genomfördes med metalldetektor. Detta resulterade dock inte i några nämnvärda fyndmängder då området till största del befanns vara omrört. Ett oidentifierbart bronsföremål, en bronsten samt en modernare knapp påträffades.

Vid den planerade norra rastgården till hus 23 öppnades två schakt. Schakt 14 togs upp på en sträcka av 17,1 m och med ett djup på 0,4-0,5 m, närmast den befintliga norra bostadspaviljongen. Här påträffades omfattande årderspår över hela ytan. I schakt 15, 7,3 m långt och 0,50-0,55 m djupt, framkom årderspår, ett störhål samt en bit ljus flinta.

I området vid den planerade norra rastgården till hus 25 togs två schakt upp. I schakt 28, 11,6 m långt och 0,2-0,5 m djupt, framkom ett fåtal årderspår. Även enstaka plogspår avtecknade sig mot sanden och visade på att området odlats under lång tid. Ca 4 m sydöst om schakt 28 togs schakt 29 upp. Detta fick en längd av 14,7 m och var 0,35 m djupt i öster och 0,2 m djupt i väster. Här påträffades spridda och diffusa sotfläckar samt en skärva Östersjökeramik. Området ligger mellan boplatsoområde RAÄ 32 och bronsgjuteriet RAÄ 35 där liknande keramik påträffades.

Den aktuella förundersökningen gav en liknande fornlämningsbild som tidigare undersökningar inom kriminalvårdsanstalten med odlingsspår och boplatslämningar. Sammantaget har fyra områden med fornlämningar kunnat urskiljas. Dessa är området för den planerade utbyggnaden av parkeringsplatsen, området för hus 26 norra del och husets norra rastgård samt de norra rastgårdarna för hus 23 och 25.

Området vid parkeringsplatsen an knyter till boplatso mråde RAÄ 31 och de nu funna lämningarna, inklusive en större härd, skulle kunna tänkas tillhöra en mer central yta av detta boplatso mråde. De arkeologiska lämningarna i schakt 12 och 13, vid platsen för det planerade hus 26, hör sannolikt ihop med boplatso mråde RAÄ 34. Lämningarna i schakt 14 och 15, i området till den planerade norra rastgården av

hus 23, verkar ha samband med boplatso mråde RAÄ 33 där odlingsspår framkom i den nordöstra delen. Odlingsspåren och den funna keramiken i schakt 28 och 29 ligger mellan bronsgjuteriet RAÄ 35 och boplatso mrådet RAÄ 32 och kan sålunda inte med säkerhet kopplas till någon av dessa fornlämningar.

Sammanfattningsvis gör Östergötlands länsmuseum bedömningen att de fyra områdena där fast fornlämning påträffats bör slutundersökas innan någon vidare exploatering sker. De berörda områdena kommer att komplettera och utöka kunskapen kring Skännings tidiga historia och även det berörda fornlämningsområdet. Ansökan om exploatering sker till Länsstyrelsen i Östergötlands län som fattar beslut i frågan.

Schaktbeskrivningar.

Schakt nr	Längd	Bredd	Djup	Kontext	Jordmån
1	36,3 m (NNV-SSO)	1,6 m	0,6m N, 0,3m S	Stolphål, störhål, årderspår	Sand
2	27 m (NNV-SSO)	1,6 m	0,4m N, 0,4m S	Stolphål, störhål, årderspår	Sand
3	24,7 m (NNV-SSO)	1,6 m	0,35m N, 0,5m S	Stolphål, störhål, årderspår	Sand
4	6,2 m (NO-SV)	4,2 m	0,5m Ö, 0,65m V	Stolphål, störhål, årderspår	Sand
5	29m (NNV-SSO,ONO-VSV)	1,6-3,7 m	0,4m N, 0,45m S	Störhål, härd, årderspår	Sand
6	6,4 m (ONO-VSV)	1,6 m	0,5m Ö, 0,45m V	-	Sand
7	22,5 m (ONO-VSV)	1,6 m	0,5m Ö, 0,4m V	-	Stenig morän
8	17,4 m (VNV-OSO)	1,6 m	0,5m Ö, 0,6m V	-	Sand V, stenig morän Ö
9	11,6 m (N-S)	1,6 m	0,4m N, 0,4m S	-	Sand
10	5,2 m (N-S)	1,6 m	0,45m N, 0,5m S	-	Sand
11	14,5 m (NNO-SSV)	1,6 m	0,5m N, 0,5m S	-	Sand
12	9,1 m (NNV-SSO)	1,6 m	0,5m N, 0,4m S	Stolphål, störhål	Sand
13	15,2 m (O-V)	1,7 m	0,9m Ö, 0,8m V	Kulturlager	Sand
14	17,1 m (VNV-OSO)	1,7 m	0,4m Ö, 0,5m V	Årderspår	Sand
15	7,3 m (VNV-OSO)	1,7 m	0,55m Ö, 0,5m V	Årderspår, störhål	Sand
16	10,3 m (NNO-SSV)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
17	6,4 m (NV-SO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
18	8,7 m (NV-SO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Grusig morän
19	10,4 m (VNV-OSO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Sand
20	5,6 m (VNV-OSO)	2,3 m	Igenfyllt	-	Sand
21	11,1 m (NV-SO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Sand
22	7,5 m (VNV-OSO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
23	17 m (VNV-OSO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
24	19,5 m (NNO-SSV)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
25	9,4 m (NNV-SSO)	1,5 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
26	13,2 m (NO-SV)	1,5 m	Igenfyllt	-	Sand
27	5,8 m (O-V)	1,7 m	0,5m Ö, 0,4m V	-	Sand och lera
28	11,6 m (ONO-VSV)	1,6 m	0,5m Ö, 0,2m V	Årderspår	Sand V, lera Ö
29	14,7 m (NO-SV)	1,6 m	0,35m Ö, 0,2m V	Sotfläckar, Östersjökeramik	Sand
30	10,4 m (N-S)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
31	7,3 m (NV-SO)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän
32	9 m (N-S)	1,6 m	Igenfyllt	-	Stört, grusig morän

Anläggningsbeskrivningar.

Anl nr	Klassifikation	Form plan	Storlek plan	Form profil	Djup	Fyllning	Schakt
16070	Stolphål	Cirkelformad	0,2 m diam			Mörkbrun sand	1
16071	Störhål	Cirkelformad	0,13 m diam			Mörkbrun sand	1
16073	Störhål	Cirkelformad	0,08 m diam			Mörkbrun flammig sand	1
16074	Störhål	Cirkelformad	0,14 m diam			Mörkbrun sand	1
16075	Störhål	Cirkelformad	0,07 m diam			Mörkbrun sand	1
16076	Störhål	Cirkelformad	0,08 m diam			Mörkbrun flammig sand	1
16077	Störhål	Oval	0,14 x 0,1 m (O-V)			Mörkbrun sand	1
16078	Störhål	Cirkelformad	0,15 m diam			Mörkbrun sotig sand	4
16079	Störhål	Cirkelformad	0,12 m diam			Mörkgrå flammig sand	4
16080	Stolphål	Cirkelformad	0,3 m diam			Mörkgrå sotig sand	4
16081	Stolphål	Oval	0,25 x 0,19 m (N-S)			Mörkbrun sand	4
16082	Stolphål	Cirkelformad	0,21 m diam			Mörkbrun flammig sand	4
16084	Stolphål	Cirkelformad	0,45 m diam	Skålförmad	0,14 m	Mörkbrun sand, skärvig sten	2
16085	Störhål	Cirkelformad	0,13 m diam			Mörkbrun flammig sand	2
16086	Störhål	Cirkelformad	0,2 m diam	Skålförmad	0,08 m	Mörkbrun sand	2
16087	Stolphål	Cirkelformad	0,34 m diam			Mörkbrun sand	2
16088	Störhål	Oval	0,23 x 0,17 m (N-S)	Plan	0,04 m	Mörkbrun flammig sand	3
16089	Störhål	Cirkelformad	0,12 m diam	Rundad	0,05 m	Mörkbrun flammig sand	3
16090	Störhål	Cirkelformad	0,13 m diam	Skålförmad	0,06 m	Mörkbrun sand	3
16091	Störhål	Oval	0,18 x 0,15 m (NV-SO)			Mörkbrun flammig sand	3
16092	2 störhål?	Cirkelformad	0,16 m diam	Oregelbunden	0,03 m	Mörkbrun flammig sand	3
16093	Störhål	Cirkelformad	0,13 m diam			Mörkbrun flammig sand	3
16094	Störhål	Oval	0,17 x 0,15 m (NNV-SSO)			Mörkbrun flammig sand	3
16095	Stolphål	Oval	0,42 x 0,31 m (NO-SV)			Mörkbrun flammig sand	3
16097	Störhål	Oval	0,16 x 0,12 m (NO-SV)	Ass. spetsig	0,1 m	Mörkbrun sand	3
16098	Störhål	Oval	0,12 x 0,08 m (N-S)			Mörkbrun sotig sand	3
16099	Störhål	Cirkelformad	0,15 m diam			Mörkbrun flammig sand	3
16100	Störhål	Cirkelformad	0,14 m diam			Mörkbrun flammig sand	3
16101	Störhål	Cirkelformad	0,18 m diam			Mörkbrun sand	3
16102	Störhål	Oval	0,17 x 0,13 m (O-V)			Mörkbrun flammig sand	5
16103	Störhål	Cirkelformad	0,14 m diam			Mörkbrun och ljus flammig sand	5
16104	Störhål	Oval	0,17 x 0,13 m (NO-SV)			Mörkbrun flammig sand	5
16105	Störhål	Cirkelformad	0,14 m diam			Mörkbrun sotig sand	5
16106	Störhål	Cirkelformad	0,16 m diam			Mörkbrun flammig sand	5
16107	Störhål	Cirkelformad	0,12 m diam			Brun flammig sand	5
16108	Störhål	Cirkelformad	0,13 m diam			Mörkbrun sotig sand	5
16109	Störhål	Cirkelformad	0,14 m diam			Mörkbrun flammig sand	5
16110	Störhål	Cirkelformad	0,12 m diam			Mörkbrun flammig sand	5
16111	Störhål	Cirkelformad	0,13 m diam			Mörkbrun sotig sand	5
16112	Störhål	Cirkelformad	0,17 m diam			Mörkbrun sand	5
16113	Störhål	Oval	0,17 x 0,14 m (NO-SV)			Mörkbrun flammig sand	5
16114	Hård	Oval	1,45 x 1,25 m (NV-SO)			Svart sotig sand, skärvig sten	5
16167	Störhål	Cirkelformad	0,06 m diam			Mörkbrun sand	12
16168	Störhål	Cirkelformad	0,14 m diam			Brun flammig sand	12
16169	Stolphål	Cirkelformad	0,35 m diam			Brun flammig sand	12
16292	Störhål	Cirkelformad	0,17 m diam	Skålförmad	0,07 m	Mörkbrun sand	15

Referenser

- Björkhager V & Feldt A-C. Arbetsmaterial. Fjärrvärme Västanå, Arkeologisk förundersökning och undersökning. Motalagatan m fl Skänninge. Östergötland. Rapportmanus och arbetsmaterial. Östergötlands länsmuseum
- Björkhager V, Feldt A-C, Ohlsén M & Ternström C. 2004. Linköpings medeltida utkanter. *Kult Makt Människa*. Meddelanden från Östergötlands länsmuseum 2003
- Carlsson T m fl. 2000. *Ett arkeologiskt linjeprojekt i västra Östergötland, Motala-Mjölby*. Riksantikvarieämbetet UV öst. Rapport 2000:12
- Egan G & Pritchard F. 1991. *Dress accessories, c. 1150-1450. Medieval finds from excavations in London: 3*. London.
- Feldt A-C. 2001a. *Linköpingsgatan. Arkeologisk förundersökning och antikvarisk kontroll, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapport 32:2001. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. 2001b. *Byte av VA-ledningar, Arkeologisk förundersökning / antikvarisk kontroll. Motalagatan och Linköpingsgatan. Skänninge. Östergötland*. Rapport 114:2001. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. 2001c. *Mungskärdet. Arkeologisk efterundersökning och antikvarisk kontroll, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapport 38:2001. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. 2002a. *Ökad säkerhet på kriminalvårdsanstalten. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2, Kv Östanå 6, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapport 94:2002. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. 2002b. *Äldre järnålder och medeltida byggnader i centrala Skänninge. Kv Jarlen. Arkeologisk förundersökning och antikvarisk kontroll, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapport 32:2002. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. 2004. *Före staden. Preurbana lämningar i Skänninge*. C-uppsats. Institutionen för Arkeologi och Antik historia. Uppsala Universitet
- Feldt A-C & Lundberg A. 2003. *Häkte, hus och väg på kriminalvårdsanstalten. Arkeologisk förundersökning, Kv Östanå 6, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapport 94:2003. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. I manus a. *Kriminalvårdsanstalten i Skänninge. Vikingatid och medeltid mellan kloster och hospital. Arkeologisk förundersökning och slutundersökning, Kv Östanå 6, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapportmanus och arbetsmaterial. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C. I manus b. *Fjärrvärme i Follingegatan. Arkeologisk förundersökning, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapportmanus och arbetsmaterial. Östergötlands länsmuseum
- Feldt A-C & Skoglund (Ohlsén) M. 1994. *Rosenlundsskolan. Arkeologisk förundersökning, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland*. Rapport, Arkivhandling Östergötlands länsmuseum
- Gilstring M. Muntlig uppgift
- Hasselmo M. 1984. *Skänninge, Medeltidsstaden 40*. Riksantikvarieämbetets Rapport
- Lovén C. 1996. *Borgar och befästningar i det medeltida Sverige*
- Stålbom U & Nielsen A-L. 1997. *Arkeologisk utredning etapp 2. Nytt dubbelspår Godegård – Mjölby*. RAÄ rapport. Avd. för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 1997:44.
- Arkivhandlingar i Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv

Tekniska uppgifter

Område	Kriminalvårdsanstalten
Fastighet	Kv Östanå 6
Stad	Skänninge
Kommun	Mjölby
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 31, 32, 33, 34, 35
Ekonomiska kartans blad	085 51 (8F 5b Biskopsberga)
Koordinater	X6475200-6475470, Y1458235-1458540
Koordinatsystem	Rikets
Höjdsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslut	2004-06-07
Länsstyrelsens handläggare	Annika Toll
Länsstyrelsens dnr	431-7030-04
Länsmuseets dnr	284/04
Länsmuseets konto	530044
Uppdragsgivare	Specialfastigheter Sverige AB
Kostnadsansvarig	Specialfastigheter Sverige AB
Projektledare	Ann-Charlott Feldt
Arkeologer	Kjell Svarvar, Olle Hörfors
Personal	Magnus Lanshed, Lanshed Gräventreprenad
Fältarbetstid	2004-06-15—06-29
Totalt undersöktes	ca 430 löpmeter
Fynd	ÖLMC4198:1082-1090
Foto filmnr	Digitala bilder
Analyser	3 st ¹⁴ C Ångströmlaboratoriet i Uppsala
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr
Rapport	2004:57 © Östergötlands länsmuseum
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.